

सर्वांसाठी परवडणारी, दर्जात्मक औषधे उपलब्ध करून आरोग्य सुरक्षा संपादन करणे हे जन औषधी परियोजनेचे मुख्य उद्दिष्ट - अनंत कुमार

Posted On: 12 MAY 2017 7:05PM by PIB Mumbai

सर्वांसाठी परवडणारी, दर्जात्मक औषधे उपलब्ध करून आरोग्य सुरक्षा संपादन करणे हे जन औषधी परियोजनेचे मुख्य उद्दिष्ट - अनंत कुमार

MCI च्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार सर्व डॉक्टरांना औषधांचे जेनेरिक नाव आणि ब्रॉण्डचे नाव नमूद करणे बंधनकारक-अनंत कुमार

नवी दिल्ली मे 2017

प्रधानमंत्री भारतीय जन औषधी परियोजनेच्या कामगिरीची माहिती प्रसार माध्यमांना देताना केंद्रीय रसायन आणि खत व संसदीय व्यवहार मंत्री अनंतकुमार गिते म्हणाले, सर्वांसाठी परवडणारी, दर्जात्मक औषधे उपलब्ध करून आरोग्य सुरक्षा संपादन करणे हे या योजनेचे मुख्य उद्दिष्ट आहे. आज भारत हे जगाचे मुख्य औषध निर्मिती केंद्र आहे आणि आपले औषध निर्मिती क्षेत्र 20 ते 21 टक्क्यांनी वाढत आहे. भारत जगभरातील 215 देशांना दर्जात्मक जेनेरिक औषधांची निर्यात करत आहे असे गिते म्हणाले.

सर्वांना परवडणारी, दर्जात्मक औषधे पुरवण्याचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदींचे व्हिजन लक्षात ठेवून देशातील नागरिकांच्या आरोग्य सुरक्षेला सरकारने प्राधान्य दिले आहे आणि हे उद्दिष्ट केवळ जन औषधी परियोजनेच्या माध्यमातूनच साध्य होऊ शकते. या योजनेच्या माध्यमातून देशाच्या प्रत्येक भागात परवडणारी औषधे उपलब्ध करून देण्याची सरकारची योजना असल्याचे त्यांनी सांगितले.

देशातील 30 राज्य/केंद्र शासित प्रदेश, 426 जिल्ह्यांमध्ये आतापर्यंत 1320 PMBJP केंद्र कार्यान्वित आहे. वर्ष 2008 आणि 2014 या कालावधीदरम्यान केवळ 80 केंद्र सुरू झाली होती. योजनेच्या सुरुवातीच्या काळात एकूण उलाढाल 3 कोटी रुपयांची होती, यामध्ये आता वाढ होऊन या वर्ष अखेरीपर्यंत ती 60 कोटी होईल अशी माहिती गिते यांनी दिली.

PMBJK सुरू करण्यासाठी केंद्र सरकारने 19 राज्य सरकारे आणि इतर संघटनांसोबत सामंजस्य करार केला आहे. एकूण 32 हजार 225 अर्ज प्राप्त झाले असून त्यातील 30 हजार 300 अर्जांना प्राथमिक मंजूरी देण्यात आली आहे.

औषधांच्या कमी होणाऱ्या किमती विषयी बोलताना गिते म्हणाले, या PMBJP केंद्रांमध्ये सरकारने खरेदी केलेली जेनेरिक औषधांची विक्री केली जाते. ज्यांची किंमत खुल्या बाजारातील ब्रॉंडेड औषधांच्या तुलनेत 50 ते 90 टक्क्यांपर्यंत कमी असते.

सर्वात महत्त्वाच्या औषधांच्या दर्जाविषयी बोलताना अनंतकुमार म्हणाले, PMBJP केंद्रांना पुरवठा होणाऱ्या सर्व औषधांची NABL इथे चाचणी केली जाते. तसेच या औषधांनी जागतिक आरोग्य संघटनेच्या जीएमपी नियमांची देखील पूर्तता केलेली असते. भारतामध्ये असलेल्या 10,000 औषध निर्मिती कंपन्यांपैकी केवळ 1400 कंपन्या जागतिक आरोग्य संघटनेच्या जी.एम.पी नियमांची पूर्तता करतात.

डॉक्टरांनी रुग्णांना जेनेरिक औषधे लिहून द्यावी यासाठी MCI ने 8 ऑक्टोबर 2016 रोजी भारतीय वैद्यकीय परिषद नियंत्रण 2002 मध्ये सुधारणा केल्या. ज्यानुसार डॉक्टरांच्या औषधांच्या चिठ्ठीमध्ये जेनेरिक औषधांचे नाव लिहिण्याचा सल्ला देण्यात आला आहे.

पार्श्वभूमी

‘सबका साथ सबका विकास’- प्रधानमंत्री भारतीय जन औषधी परियोजना (PMBJP)

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी म्हणाले, ‘गरिबांना परवडणाऱ्या दरात औषधे मिळालीच पाहिजेत, औषधांच्या कमतरतेमुळे गरिबांचे प्राण जाऊ नये... म्हणूनच देशभरात जन औषधी केंद्र स्थापन करण्याची योजना बनवण्यात आली.’
- सर्वांना परवडणाऱ्या दरात दर्जात्मक जेनेरिक औषधे उपलब्ध व्हावीत हे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी भारत सरकारच्या रसायन आणि खत मंत्रालयाच्या औषधीय विभागाने संपूर्ण देशभरात नोव्हेंबर 2008 मध्ये ‘जन औषधी योजना’ सुरू केली. भारत सरकारच्या रसायन आणि खत मंत्रालयाच्या औषधीय विभागाच्या प्रशासकीय नियंत्रणा अंतर्गत भारतीय औषध विभाग या योजनेची अंमलबजावणी करते.
- सप्टेंबर 2015 मध्ये ‘जन औषधी योजने’त सुधारणा करून ‘प्रधानमंत्री जन औषधी योजना’ (PMJAY) करण्यात आली. वर्ष 2016-17 साठीचा अर्थसंकल्प संसदेत सादर करताना अर्थमंत्र्यांनी PMJAYचा विशेष उल्लेख केला होता. अर्थमंत्र्यांच्या अर्थसंकल्पीय भाषणाचे सार खालीलप्रमाणे:- ‘परवडणाऱ्या दरात दर्जात्मक औषध उपलब्ध करून देणे हे सर्वात मोठे आव्हान आहे. आम्ही जेनेरिक औषधांच्या पुरवठ्यामध्ये तेजी आणू. 2017 दरम्यान प्रधानमंत्री जन औषधी योजनेअंतर्गत 3000 दुकाने उघडण्यात येणार आहेत.’

अंमलबजावणीची स्थिती :-

देशभरात PMBJP ची वर्षभरातील आणि सद्यस्थिती खालीलप्रमाणे:-

31.03.14 पर्यंत	31.03.15 पर्यंत	31.03.16 पर्यंत	31.03.17 पर्यंत	30.04.2017 पर्यंत
80	99	269	1080	1253

	31 मार्च, 2016 पर्यंत	30 एप्रिल, 2017
राज्य/केंद्रशासित प्रदेश	22	29
जिल्हे	149	419

योजनेची वैशिष्ट्ये:

- दर्जात्मक औषधांच्या उपलब्धतेची खात्री
- दर्जात्मक जेनेरिक औषधांचा पुरवठा वाढविणे जेणेकरून औषधांवरील अवाढव्य खर्च नियंत्रणात येईल आणि त्यामुळे उपचाराचा प्रति व्यक्ती खर्च कमी होईल.
- शिक्षण आणि प्रसिद्धीमाध्यमातून जेनेरिक औषधांवद्दल जनजागृती निर्माण करणे म्हणजे दर्जाची बरोबरी केवळ जास्त किमती सोबत केली जाणार नाही.

- सरकार, सार्वजनिक क्षेत्रातील संस्था, खाजगी क्षेत्र, सेवाभावी संस्था, संस्था, सहकारी संस्था आणि इतर संस्थांचा सहभाग असलेले सार्वजनिक कार्यक्रम.
- सर्व उपचार पद्धतींमध्ये आवश्यकता असेल तेव्हा सुलभ उपलब्धता आणि कमी उपचार दराच्या माध्यमातून चांगली आरोग्य सेवा उपलब्ध करून जेनेरिक औषधांसाठीची मागणी वाढविणे.

दर्जाची खात्री:-

उच्च दर्जाची खात्री देण्यासाठी प्रधानमंत्री जन औषधी केंद्रांना औषधांचा पुरवठा करण्यासाठी जागतिक आरोग्य संघटनेच्या जीएमपी आणि सीजीएमपीकडून औषधांची खरेदी केली जाते तर सीपीएसयू औषधांची निर्मिती करते. खरेदी केलेल्या औषधांच्या प्रत्येक बॅचची बीपीपीआयच्या राष्ट्रीय मान्यताप्राप्त परीक्षण आणि अंशन प्रयोगशाळेत (NABL) चाचणी केली जाते जेणेकरून औषधांचा दर्जा, सुरक्षा आणि परिणामकारकतेची खात्री पटेल. या प्रयोगशाळेकडून प्रमाणपत्र मिळाल्यानंतरच औषधे सी अॅण्ड एफ मध्यस्थ, वितरक आणि जनऔषधी केंद्रात पाठविली जातात.

परिणाम:-

PMBJPला ब्रांडेड उत्पादनांच्या 50 टक्के किंमत ठेवणे बंधनकारक आहे जेणेकरून सदांना आणि विशेषतः गरिबांना परवडणाऱ्या दरात औषध उपलब्ध होतील. यामुळे गरिबांच्या वचतीमध्ये वाढ होईल.

अर्थसंकल्प आणि खर्चाची स्थिती :-

आर्थिक वर्ष 2013 ते 2018 साठी PMBJP साठी निधी वाटप आणि खर्च खालीलप्रमाणे:-

वर्ष	निधी वाटप (रुपयामध्ये)	खर्च (रुपयामध्ये)
2013-14	1520000000/-	14563000/-
2014-15	--	137612000/-
2015-16	169147000/-	135238000/-
2016-17	497500000/-	497500000/-
2017-18	--	-

अर्जदाराला वित्तीय आधार:-

PMBJP केंद्र सुरू करणाऱ्या अर्जदाराला खालील वित्तीय सहाय्य दिले जाते.

- सरकारी रुग्णालय/वैद्यकीय महाविद्यालयांचे आवार यामध्ये PMBJP केंद्र सुरू करण्यासाठी खालील अटींवर एकदाच 2.50 लाखाची वित्तीय मदत केली जाते.
- 1 लाख रुपयांची भरपाई फर्निचरसाठी
- सुरुवातीला मोफत औषधांसाठी 1 लाख रुपये
- संगणक, इंटरनेट, प्रिंटर, स्कॅनर आदीकरता 50 हजार रुपये.
- ब) खाजगी उद्योजक/औषध विक्रेते/सेवाभावी संस्था/ धर्मादाय संस्था ज्या BPPI मुख्यालयाशी इंटरनेटच्या माध्यमातून जोडल्या आहेत त्यांना 2.5 लाख रुपयांचा निधी दिला जातो.
- क) ईशान्येकडील राज्य, नक्षलग्रस्त भाग आणि आदिवासी भागांमध्ये 15 टक्के अनुदान आणि 2.5 लाख रुपयांच्या एकूण मर्यादेपर्यंत 15 हजार रुपयांची मासिक मर्यादा.
- ड) अनुसूचित जाती/जमाती/दिव्यांगांसारख्या अर्जदारांना 2.5 लाख रुपयांच्या वित्तीय मदतीसह 50 हजार रुपयांची औषधे दिले जातात.

रोजगार निर्मितीची क्षमता:-

PMBJP स्वयंरोजगार आणि उत्पन्नाच्या संधी उपलब्ध करून देते. बेरोजगार औषध विक्रेत्यांना व्यवसाय सुरू करायला मदत करते.

योजना लागू झाल्यापासूनची प्रगती

परामूल्य	2008-14	2014-17
योजनेचे नाव	जन औषधी योजना	प्रधानमंत्री जन औषधी योजना (PMBJP)
31 मार्चपर्यंत कार्यान्वित प्रधानमंत्री भारतीय जन औषधी केंद्र	2008-09 - 7 2009-10 - 36 2010-11 - 43 2011-12 - 55 2012-13 - 98 2013-14 - 104	2014-15 - 99 2015-16 - 269 2016-17 - 1080 2017-18 - 1253 (30 एप्रिल, 2017 पर्यंत)
संस्था कार्यान्वित करण्याच्या पात्रता अटी	केवळ सरकारी रुग्णालयांमध्ये केंद्र	रुग्णालय आवाराच्या बाहेरही केंद्र सुरू करू शकतात. औषध विक्री दुकान उघडण्याकरता कोणतीही विगर सरकारी संस्था/ धर्मादाय संस्था/स्वयं सहाय्यता गट/बेरोजगार औषध विक्रेते/डॉक्टर अर्ज शकतात.
योजनेचा आवाका सद्यस्थिती	16 राज्य/केंद्रशासित प्रदेश	29 राज्य/केंद्रशासित प्रदेश
एकूण उत्पादने	361 औषधे	600 औषधे आणि 154 शस्त्रक्रियेसंबंधित आणि उपभोग्य

उपलब्ध औषधे	90-100	561 औषधे आणि 128 शस्त्रक्रियेसंबंधित
रोग निवारक गटांचा आवाका	प्रॉडक्ट बास्केट अपूर्ण	प्रॉडक्ट बास्केटमध्ये सर्व मुख्य 23 रोगनिवारक श्रेणींचा समावेश
पुरवठादार	138 औषधांसाठी PSU	PSU's + 125 खाजगी पुरवठादार
पुरवठा श्रृंखला व्यवस्थापन	अस्तित्वात नाही	माहिती तंत्रज्ञानामुळे पुरवठा श्रृंखला प्रणाली शक्य आतापर्यंत 8 सी अँड एफ आणि 43 वितरक
प्रधानमंत्री भारतीय जन औषधी केंद्रासाठी व्यापार मार्जिन	16 टक्के	20 टक्के
वितरकांसाठी व्यापार मार्जिन	8 टक्के	10 टक्के
खाजगी PMBJP केंद्रासाठी निधी	1.5 लाख रुपये	2.5 लाख रुपये
सरकारी PMBJP केंद्रासाठी मदत निधी	PMBJP केंद्र सरकारी रुग्णालयांमध्ये उघडण्यासाठी	रेल्वे/राज्य वाहतूक विभाग/शहर स्थानिक संस्था/पंचायती राज संस्था/टपाल कार्यालये/संरक्षण/सार्वजनिक क्षेत्रातील संस्था आदींच्या मालकीच्या कोणत्याही सरकारी इमारतींमध्ये राज्य सरकार किंवा सरकारी संस्थांकडून PMBJP केंद्र सुरू करण्याला
अनुसूचित जाती/जमाती/दिव्यांगांसाठी मदत	नाही	अनुसूचित जाती/जमाती/दिव्यांगांसारख्या अर्जदारांना 2.5 लाख रुपयांच्या वित्तीय मदतीसह 50,000 रुपयांची औषधे दिली जातात.

30 एप्रिल 2017 पर्यंत सर्वाधिक 193 प्रधानमंत्री जन औषधी केंद्र केरळ राज्यात कार्यान्वित असून त्या खालोखाल 149 केंद्र छत्तीसगडमध्ये तर 119 केंद्र गुजरातमध्ये आहेत. महाराष्ट्रामध्ये 84 प्रधानमंत्री जन औषधी केंद्र कार्यान्वित आहेत.

B.Gokhale/S.Mhatre/P.Kor

(Release ID: 1489761) Visitor Counter : 5

